

Asia: VN/7624/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ydinenergialain 4 §:n ja 69 §:n sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO

Arja Alho

Ydin-lehden päätoimittaja, kansanedustaja 1983-1999, 2003-2007, perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja 16 vuotta.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ydinenergialain ydinräjähteiden kieltä koskeva säännös. Lausunnot on pyydetty viimeistään 2.4.2026. Aikaa on siis alle kuukausi. Lyhyttä lausuntoaikaa perustellaan sillä, ”että hankkeen pääasialliset vaikutukset ovat selvitettävissä helposti ja nopeasti.”

Suomalaista lainsäädäntöä vaivaa paitsi eurooppalaisten myös suomalaisten viranomaisten ja lainvalmistelua valvovien tahojen mukaan kiire, resurssipula, vaikutusarvioiden puutteellisuus, lausuntoaikojen lyhentyminen ja varsin usein vetoaminen tilanteen poikkeuksellisuuteen.

Ydinaseet ovat olleet Hiroshiman ja Nagasakin atomipommien (6. ja 9.8.1945) pudottamisesta alkaen niiden kehittelyyn osallistuneiden fyysikoiden mutta myös kansainvälisen yhteisön mielestä kansamurhaan verrattavissa oleva teko ja rikos ihmisyyttä vastaan. Nykyisen ydinasearsenaalin valossa myös eksistentiaalinen uhka maapallolle ja ihmiskunnalle.

Väite vaikutusten selvittämisestä helposti ja nopeasti on siksikin käsittämätön.

Ydinasepelotteen osalta on voitu todistetusti nähdä, millaista riski- ja inhimillistä virhealttiutta liittyy ydinaseiden kuljetuksiin, harjoitteluun ja uhkiin liittyviin tilannearvioihin.

Suomen ei tule siksikään osallistua ydinaseharjoitteluun, kuten ei enemmistö Nato-maistakaan tee.

Esitettyä lakia perustellaan laajasti turvallisuustilanteen muutoksilla ja erityisesti Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan, joka on ”pakottanut” Suomen arvioimaan omaa asemaansa uudelleen ja

johtanut muun muassa Nato-jäsenyyteen mutta myös niin sanottu DCA-sopimukseen Yhdysvaltojen kanssa.

Rauhantutkijat puhuvat turvallistamisesta, jolla etenkin kansalliseen turvallisuuteen vetoamisena voidaan sivuuttaa demokratiaan, oikeusvaltioon ja ihmisoikeuksiin liittyvät näkökohdat ja saavuttaa edustuksellisessa demokratiassa yhteisymmärrys. Poikkeuksellisuus kuitenkin syö demokratiaa ja lyö oikeusvaltiota. Näin on käynyt muissakin kuin Nato- tai DCA -kysymyksissä.

Suomeen ei ole edes väitetty kohdistuvan sotilaallista uhkaa, josta syystä poikkeuksellisuuteen vetoamisella ja normaalista lainsäädännön valmistelusta mukaan lukien perustuslain venyttämislle ei ole ollut eikä ole mitään perusteita. Lisäksi Suomen tekemät päätökset niin Natosta kuin DCA:sta päätökset tehtiin käsityksessä, että Yhdysvallat on luotettava, ennustettava ja vakaa kumppani. Näin ei selvästikään ollut eikä tule olemaan lähitulevaisuudessakaan.

Nykyinen maailmanpoliittinen tilanne on entistä arvaamattomampi sekä Naton, EU:n mutta myös Yhdysvaltojen kumppanimaiden kannalta erityisesti siksi, että Yhdysvallat toimivat toistuvasti kansainvälisen oikeuden vastaisesti eri ilmansuunnissa. Presidentti Trumpin avoin pyrkimys ajaa "kansallisia etuja" loukkaamalla suvereenien valtioiden oikeutta aina luonnonvarojen pakko-ottamisena ja ylipäätään oikeuden ottamisena omiin käsiin -politiikalla, vaarantaa rauhanomaisen rinnakkaineloa ja yhteistyön globaalisti sekä voi johtaa pahimmillaan maapallon kannalta tuhoisiin seurauksiin.

Suomen suvereenina sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta päättävänä valtiona ei tule tehdä ydinaseiden suhteen ratkaisuja, jotka ovat vakava turvallisuusuhka ennen muuta siviileille ja jotka lisäävät turvallisuusriskejä ja niiden eskalaation mahdollisuutta etenkin, kun toimintaympäristössä ja keskeisen liittolaisen toimissa on ajautettu ennalta-arvaamattomuuden kierteeseen.

Perusteluosa ei liioin kerro olennaista eikä riittävää taustaa kyseisen, nyt kumottavaksi esitettävän, lain säätämislle.

Lain säätämisen aikaan Suomella oli YYA-sopimus silloisen Neuvostoliiton kanssa, joka ei, toisin kuin Nato-jäsenyys, tarkoittanut sotilaallista liittoutumista. Päinvastoin Suomen turvallisuuspolitiikka nojasi siihen, että Suomella oli uskottava maanpuolustukseen liittyvä kyvykkyys. Sopimuksen mukaan Suomi ei salli käyttää aluettaan kolmansien osapuolten, sopimuksessa mainitun Saksan ja/tai sen liittolaisten hyökkäystoimiin Neuvostoliittoa vastaan, vaan sitoutuu puolustautumiseen.

Myös kylmän sodan aikainen ydinasevarustelu johti siihen, että Suomessa säädettiin ydinenergialaki, joka yksiselitteisesti kielsi ydinaseet Suomen maaperällä: niin Neuvostoliiton kuin muidenkin. Ratkaisua on pidettävä valtioviisaana. On tärkeätä, että historiasta myös opitaan nykyisyyden etenkin tulevaisuuden tähden. Niin on tehtävä nytkin kaikkien ydinasevaltioiden osalta ja torjuttava mahdollisuudet liittää Suomi ydinasepelotteen sekavaan hetteikköön.

Tästä nimenomaisesta historiallisesta syystä Suomen lainsäädäntö on poikkeava muihin pohjoismaihin nähden, joilla kuitenkin on tosiasiallinen linjaus kieltää ydinaseet alueellaan kuten myös Suomellakin. On siis harhaanjohtavaa väittää, kuten lakiehdotuksesta voi tulkita tai kuten julkisuudessa käytetyissä eräissä puheenvuoroissa on lausuttu, että poikkeaisimme pohjoismaisesta linjasta ja että siksi nykyisin voimassaoleva ydinaseet kieltävä laki tulisi kumota. Näin ei ole. Kulloisissakin Suomen kannalta relevanteissa verrokkimaissa on omista lähtökohdista päätetty rajoitteista ja kielloista.

Ehdotuksessa todetaan: ”Lakiesityksellä Suomen lainsäädäntö saatetaan Naton toimintojen kanssa yhteensopivaksi. Lakiesitys on osa hallitusohjelmassa mainittua Nato-integraation edellyttämää lainsäädännön uudistamisen kokonaisuutta.” Näin toki voidaan mainita tarkoituksenmukaisesti ja myös harhaanjohtavasti. Tosiasiassa Nato-jäsenyys ei edellytä mitään muutoksia voimassaolevaan Suomen ydinenergilakiin kuten ei DCA-sopimukseen.

Perusteluissa on viitattu eri selontekoihin kuten myös eduskunnan eri valiokuntien sekä mietintöihin että lausuntoihin. Niistäkään ei löydy perusteita lainmuutokselle. Päinvastoin, teoreettiseen mahdollisuuteen viittaaminen puolustusvaliokunnan lausunnossa, vahvistaa lähinnä sitä, ettei muutostarve ole mitenkään ajankohtainen nykytilanteessa eikä ydinaseiden kiellon kumoamiselle ole käytännöllisiä hallituksen esittämiä Nato-jäsenyyteen liittyviä syitä.

Itse asiassa Lähi-idässä Israel ja Yhdysvallat ovat käyttäneet motiivina sotilaallisille iskuilleen Iraniin sen mahdollista kykyä tuottaa ydinase. Erikoista onkin, että kun myös osa Yhdysvaltojen liittolaisista, ehkä jopa Suomi, näyttävät oikeuttavan hyökkäyksen Iraniin ydinaseuhan vuoksi, niin sanotun läntisen liittouman piirissä on käynnistynyt keskustelu uusista ydinasekehittelyistä ja siis ydinasevaltioiden määrän kasvattamisesta. Sehän voisi oikeuttaa mahdolliset muut osapuolet ennaltaehkäiseviin iskuihin.

Kuitenkin hallituksen esityksessä painotetaan Suomen olevan niiden maiden joukossa, jotka ovat sitoutuneet ydinaseriisuntaan ja moniin ydinaseita koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Kaksoisstandardeilla aiheutetaan vain turvallisuusuhkien kasvattamista ja viedään pohjaa pois ydinaseriisunnan mahdollisuudelta.

Hallituksen esityksessä todettiin aikanaan, että Pohjois-Atlantin sopimukseen liittyminen ei edellytä säännösten muuttamista, tässä tapauksessa ydinasekiellon kumoamista. Hallituksen esityksessä todettiin kuitenkin edelleen, että Nato-jäsenyyteen liittyvät mahdolliset kansalliset asiasisältöiset lainsäädäntötoimet on perusteltua toteuttaa erillisillä säädöksillä ja että säädösmuutoksia voidaan tehdä vaiheittain (HE 315/2022 vp, s. 35). Mutta nyt ei ole kyse kansallisesta tarpeesta kumota ydinaseiden kiello Suomen maaperällä eikä liioin Naton edellyttämästä lakimuutoksesta. Esitystä ei edes perustella kansallisilla tarpeilla, vaan Naton, joita ei siis tosiasiallisesti ole.

Mikäli Naton piiristä olisi edellytetty – mikä olisi kummallista siksikin, sillä Natolla itsellä ei ole ydinaseita – Suomen muuttavan lainsäädäntöään, se olisi Suomen suvereniteetin loukkaus.

Suhde perustuslakiin on ongelmallinen suvereniteetin, siis täysivaltaisuuden, mutta myös ihmisoikeuksien kannalta. Täysivaltaisuuden osalta viittaaminen Euroopan Unioniin ja perustuslain mietintöön vuodelta 1994, jolle on uskottu osin täysivaltaisuuden rajoituksena tulli- ja kauppapolitiikka sekä muun muassa eräitä kilpailusäännöksiä, ei ole mitenkään relevantti. Näin kuitenkin hallituksen esityksessä mainitaan.

Kansainvälinen yhteistyö, jollaisena Nato-jäsenyyttäkin laajasti kuvataan, ei edellytä ydinaseiden sallimiseen, pikemminkin kieltämiseen (Suomi on liittynyt moniin ydinaseisiin liittyviin sopimuksiin, kuten lakiehdotuksessakin todetaan) etenkin, kun Suomen kielteinen lainsäädäntö ei ollut este liittymiselle, saati muiden Nato-maiden hyväksymiselle Suomen jäsenyyden suhteen. Jos edellyttäisi, se loukkaisi perustuslain turvaamaa täysivaltaisuutta, kuten edellä on jo mainittu.

Sitä vastoin ydinaseet vaarantavat paitsi ihmisoikeuksia myös perustuslain perusoikeuksia kuten 7. pykälän oikeus elämään ja 20. pykälän vastuu ympäristöstä säädöksiä sekä on perusoikeudet poikkeusoloissa 27. pykälän vastainen. Vaikka ydinaseuhka esiintyy julkisessa keskustelussa, poikkeusoloille on oltava selkeät perusteet ja niihin liittyvät tarkkarajaiset toimet. Kansallisen

turvallisuuden vaarantumisen perusteella ehkä voitaisiin mahdollistaa ydinaseiden tuominen Suomen maaperälle ja johon eduskuntakin antaisi suostumuksensa. Tilanne olisi absurdi, uhkaa torjuttaisiin ydinaseilla, jotka jo itsessään olisivat turvallisuusuhka.

Ilmeisesti lakiehdotuksen vaihtoehtotarkastelua kuvattaessa pidetään tarkoituksenmukaisempana säätää poikkeuksellinen ja merkittävä toimi tavallisena lakina - ja näin ydinaseet tulevat rinnastetuksi mihin tahansa tavaratoimitukseen. Oletettavasti ei Suomesta eikä kansainvälisesti löydy sellaista asiantuntijaa, joka pitäisi ydinaseita tavanomaisina aseina.

Ydinenergialain kumoaminen lisää kiistatta Suomen turvallisuusuhkia. Mikäli niiden kauttakulku ja sijoittaminen sallittaisiin, ja mahdollisen konfliktin oloissa lähialueilla puolustustarkoituksissakin sijoitus Suomen maaperälle, altistaisi se Suomen ensi-iskukohteeksi. Ylipäätään lakimuutos lisää jännitteitä pohjoisella pallonpuoliskolla ja erityisesti Venäjän suhteen. Tätä riskiä ei tule ottaa. Myös Suomi pitää Venäjän ydinaseita uhkana, joten on loogista ajatella, että niin pitäisi Venäjänkin, jos ydinaseita olisi Suomessa kauttakulkuna, sijoittamisena tai osana puolustusstrategiaa.

Suomen ulkopoliittikkaa johtaa presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Parlamentarismin periaatteiden mukaisesti valtioneuvosto toimii eduskunnan luottamuksella.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle on säädetty kansainvälisissä kysymyksissä tiedonsaantioikeus. Euroopan Unionin osalta tätäkin laajempi eduskuntaa koskeva vaikuttamisvalta. Perustuslaki ei tunne sinänsä Natoa mutta ei myöskään poissulje tiedonsaanti- ja vaikutusvallan oikeutta, joka EU-kysymyksissä on merkittävä.

Ydinasekiellon tarkoittavan lain kumoamisessa ei ole noudatettu parlamentarismiin ja eduskunnan oikeuksiin liittyvää menettelytapaa eikä edes niihin kuuluvaa henkeä.

Kysymyksissä, jotka liittyvät kansakunnan olemassaoloon, ihmiskunnan tulevaisuuteen, ympäristön ja ilmaston varjeluun, on asettauduttava rauhan ja kansainvälisen yhteistyön puolelle. Ydinaseet sallivaa lakiehdotusta ei tule viedä eduskuntaan eikä sitä tule eduskunnassa hyväksyä.

Alho Arja
Ydin-julkaisut ry - Ydin-lehden päätoimittaja